

Lunds universitet

Språk- och litteraturcentrum

Filmvetenskap

Handledare: Ann- Kristin Wallengren

2011-02-25

Martin Ljungberg

FIVK01

På ljudets villkor

- en undersökning av ljudets betydelse vid filmtolkning

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Filmprocessens olika roller.....	3
1.2 Syfte.....	4
1.3 Metod.....	5
1.4 Val av filmscen.....	6
2. Ljudläggningarna.....	8
2.1 Den harmoniska ljudläggningen.....	8
2.2 Den disharmoniska ljudläggningen.....	9
3. Fältstudie.....	12
3.1 Frågorna.....	12
3.2 Sammanställning av svaren från den harmoniska ljudläggningen.....	14
3.3 Sammanställning av svaren från den disharmoniska ljudläggningen.....	18
4. Slutsatser.....	23
5. Sammanfattning.....	28
6. Käll- och litteraturförteckning.....	29

1. Inledning

1.1 Filmprocessens olika roller

Många gånger har jag suttit i en biograf och sett eftertexterna börja rulla. Vanligtvis ställer sig de allra flesta upp och går med en gång medan de allra mest inbitna filmentusiasterna sitter kvar och läser dem. Tydligt framgår det då att en filmproduktion involverar väldigt många människor, de flesta med sina egna specialkunskaper under sin specifika profession.

I en filmproduktion finns det många professioner som måste jobba tillsammans för att kunna skapa en så bra film som möjligt. Allt från de självklara rollerna som regissör och fotograf behövs men även roller som exempelvis elektriker, frisörer och sminköser är oerhört viktiga för filmens helhetsintryck, även om gemene man inte tänker på att det är så. De stora stöttepelarna för en filmproduktion är dock roller som skådespelare, regissör, fotograf, klippare och ljud. Dessa stöttepelare spelar alla en oerhört viktig roll i hur slutresultatet kommer att bli men det finns ändå oftast en hierarki dem emellan. Regissören, som oftast kan ses som initiativtagaren eller den konstnärliga ledaren, vars vision de andra följer och hjälper till att skapa, är högst upp. Fotografens roll är även den stark och har egentligen varit sådan sen filmens barndom. Särskilt i jämförelse med ljudet har bilden ofta haft en starkare, mer privilegierad roll. Denna struktur nämner Walter Murch i förorden till Michel Chions bok *Audiovision: sound on screen* där han skriver att ljudet alltid varit bildens undersåte inom filmen då det oftast varit det synliga som fått mest uppmärksamhet och de gånger då ljudet faktiskt noterats har det ofta varit p.g.a. att ljudet varit dåligt eller känts fel. (Chion 1994:VIII)

Av erfarenhet, från diverse filminspelningar, har även jag fått erfara ljudets ställning i hierarkin då ljudet allt som oftast varit något underprioriterat. Ljudet anses vara ett viktigt element men blir ofta bortprioriterat av fotot eller klippningen. Särskilt om det blir ont om tid i efterproduktionen, och klippningen drar ut på tiden, är det ofta ljudets planering som blir lidande. Ett annat vanligt problem, som även Klas Dykhoff skriver om i sin bok *Ljudbild eller synvilla – en bok om filmjud och ljuddesign* är då klippningen är klar och överlämnas till ljuddesignern. I de bästa av världar är klippningen definitiv men ofta är det något som kommer att ändras och detta ställer till med svårigheter för ljudläggningen som nu blir osynkad. Mycket tid måste således

läggas på att fixa tillbaka ljudet som det ska vara istället för att ägna tid åt ljudläggning som på många sätt kan hjälpa och göra filmen bättre. (Dykhoff 2002:15)

En annan anledning till att ljudet inte är lika prioriterat som exempelvis fotot är nödvändigtvis inte p.g.a. okunskap eller ointresse. Ljudet kan man alltid, om man har tid, fixa efteråt medan dåligt foto och undermåliga skådespelarinsatser måste göras om med allt vad det innebär. Allt går alltså att fixa men problemet är snarare brist på tid. Och eftersom ljudet är ett av de sista stadierna i en filmproduktion är det lätt att en försenad klippning måste ta tid från ljudets planering.

1.2 Syfte

Jag vill med denna uppsats försöka visa film ljudets högst betydelsebärande roll i hur en film uppfattas av de som ser den och genom ljudläggningsexempel öka medvetenheten för film ljudets möjligheter. Jag kommer inte beröra film musik då det är en stark och ganska enkel väg att gå då man vill styra åskådares känslor.

Detta bestyrker ljudgurun Julian Treasure, som är föreläsare, professor i ljud och författare till boken *Sound Business* (2008), i en av sina föreläsningar där han bl.a. talar om musik och hur den påverkar oss flesta. Han säger att musik verkar på ett psykologiskt plan och att det är det starkaste ljud vi vet om som påverkar våra känslor. Förenklat kan man säga att ett sorgligt stycke musik också ger oss sorgliga känslor men han pekar också på hur musik kan vara väldigt kraftfullt på ett annat sätt då vi snabbt kan känna igen olika stycken eller sånger samt att vi ofta har starka associationer förknippat med dem. Det räcker t.ex. att höra första ackordet på *The Beatles "A Hard Days Night"* för att många snabbt ska förstå vilken sång det är och det räcker säkerligen att höra några sekunder av filmmusiken från *Hajen* (Steven Spielberg, 1975) för att man ska associera det med filmen.

([youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s](https://www.youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s))

Även Birger Langkjær skriver om musikens påverkan i sin bok *Den lyttende tilskuer*. Där skriver han att musik, i film, används av oss åskådare för att förstå personer, situationer eller händelser. Musiken kommer alltid bli kontextualiserad. Han tar dock upp att musik kan vara problematiskt. Hur vet vi egentligen att musiken speglar scenens atmosfär och inte karaktärens sinnestillstånd? Det kanske t.o.m. är så att musiken återknyter till en tidigare händelse eller till något som kommer att ske. (Langkjær 2000: 71) Även Michel Chion skriver om musikens påverkan på åskådaren

och säger att det på ett sätt är ett effektivt verktyg för att förtydliga en scens rytm, ton och fraseringar. (Chion 1994: 8)

1.3 Metod

För att visa hur ljudet i en film, utan musik, faktiskt påverkar åskådaren vill jag praktiskt visa detta genom att ljudlägga en filmscen på två olika sätt. Jag kommer göra en *harmonisk ljudläggning*, som ska ge ett luftigt intryck och realistiskt intryck och som kan få åskådarna att känna ett lugn. Jag kommer också göra en *disharmonisk ljudläggning* som kommer kännas tät och obehaglig att titta på där åskådarna instinktivt känner att något ont har hänt eller kommer att hända.

Jag kommer på kommande sidor beskriva hur jag löste de båda ljudläggningarna och knyta an de till teorier jag funnit om ljud och ljudläggning.

För att sedan kunna visa att man faktiskt reagerar olika på de båda ljudläggningarna valde jag att sätta ihop två olika testgrupper på 6 personer vardera som enskilt såg en av ljudläggningarna. Viktigt var att inte någon av dem skulle sett filmen innan men också det att de inte fick veta att det var just ljudet de skulle lyssna till.

Viktigt att poängtera är att jag inser att min undersökning om tolv personer inte är tillräckligt ingående eller bred för att på något sätt ta fram ett heltäckande forskningsresultat. Däremot kan min undersökning ändå indikera på generella uppfattningar vi har om film. Vi är alla välindoktrinerade i filmens språk och förstår oftast snabbt om en film exempelvis är en komedi eller en skräckfilm. För är t.ex. musiken som spelas glad och uppiggande rör det sig oftast om en komedi men om musiken är mörk och oroväckande är det möjligtvis en thriller eller skräckfilm vi ser. I David Sonnenscheins bok *Sound design: the expressive power of music, voice and sound effects in cinema* skriver han om musikens fysiska, mentala och emotionella påverkan på den som lyssnar, något man kan använda sig av i film för att ändra åskådarens energi och sinnesstämning. (Sonnenschein 2001: 109)

Fältstudien utförde jag på Malmö högskolas bibliotek Orkanen den 17:e december 2010. Mina testpersoner bestod främst av studenter mellan tjugo och trettio år och alla läste olika ämnen, något som jag hoppades skulle tillföra skillnader i svaren och hur de kom att analysera sekvensen. Tre personer var mellan trettio och fyrtio år gamla något som jag också hoppades skulle ge annorlunda och intressanta

svar. Jag valde att utföra mina intervjuer i ett enskilt rum där man kunde stänga dörren om sig och på så sätt kunna få en lugn och koncentrerad miljö och givetvis av den anledningen att testpersonerna skulle kunna höra ljudläggningarna ordentligt. Med mig hade jag en bärbar dator och ett par datorhögtalare. Högtalarna var inte de bästa marknaden hade att erbjuda och kunde inte spela upp ett lika brett frekvensregister som större och dyrare högtalare klarar av men efter att ha tänkt igenom det hela valde jag ändå den lite mindre och billigare varianten. Om jag nu trodde så starkt på mina tankar och teorier kring ljudets starka kraft i film så borde dessa tankar även nå fram i ett par billiga högtalare och inte bara i de dyrare varianterna. Efter att jag visat klippen för testpersonerna så ställde jag sju frågor som jag hoppades kunna täcka det jag ville bevisa.

1.4 Val av filmscen

Något som visade sig vara svårt var att hitta en passande filmscen att ljudlägga. Något som slog mig fort var att scenen var tvungen att vara neutral, eller skådespelaren i scenen var tvungen att vara neutral. Det visade sig vara svårt att ljudlägga en scen harmoniskt och positivt om skådespelaren såg livrädd ut. Däremot var det lättare att ljudlägga en scen disharmoniskt om skådespelaren var glad. Detta kunde tolkas som att något illasinnat skulle hända som skådespelaren ännu inte visste om.

För att göra det enklare kom jag fram till att inte använda en scen med dialog då det skulle skapa ett onödigt problem, nämligen det att jag hade varit tvungen att spela in en helt ny dialog själv och försökt att synka in det så att det skulle sett naturligt ut. Detta var inte något jag tyckte var nödvändigt för att bevisa min tes om ljudets betydelse.

Hittills hade jag alltså kommit fram till att scenen behövde vara neutral och utan dialog. Det var då jag började fundera kring öppningsscener i filmer. Allt som oftast är dessa utan just dialog och har som syfte att sätta tonen till resten av filmen. Vi åskådare är känsliga för detta och kan, som tidigare påpekats, ofta ganska enkelt förstå om filmen är en komedi eller skräckfilm.

Jag blev rekommenderad filmen *Marathon Man* (John Schlesinger, 1976) med bl.a. Dustin Hoffman och Laurence Olivier genom en vän som tipsade mig om scenen där Hoffman sitter i sitt badkar och hör att några män tagit sig in i hans lägenhet. Scenen är redan ett bra exempel på hur man effektivt kan använda sig av ljud för att

skapa spänning då man inte ser ljudkällan utan bara hör viskningar från vardagsrummet. Scenen gick tyvärr inte att använda för min del då Hoffman ser livrädd ut. Däremot börjar filmen med en scen där Hoffman är ute och joggar på sin förmiddagsrunda i parken. Denna korsklippas med en scen där en äldre herre besöker en bank. Han lämnar banken och får problem med sin bil på en gata. En gapig New York- bo börjar genast tuta bakom honom för att han vill komma förbi. Det visar sig ganska fort att den äldre herren är en gammal nazist och New York- bon är jude. Juden rammar nazistens bil bakifrån och får på så sätt igång nazistens bil. De jagar varandra genom trånga gator och tillslut krockar de båda med en brandbil varpå en stor explosion utlöses och båda dör. Hoffman springer en stund efter explosionen förbi olycksplatsen och ser olyckan på håll.

Jag tyckte att Dustin Hoffmans bildsekvenser i öppningsscenen skulle kunna passa bra till ljudläggningen. Det finns ingen dialog då han bara springer och han ser neutral ut, trött, men neutral. Jag klippte bort scenen med de äldre herrarna så att det bara ser ut som att Hoffman är ute och springer. Efter ett tag blev jag lite trött på att han bara joggar och ville således utmana mig själv. Jag lade således till biten då han upptäcker olyckan och när han tittar på den.

Jag kommer, efter att ha redovisat min arbetsprocess kring ljudläggningen, redogöra för resultaten på mina frågor från grupperna och se om de överensstämmer med mina teorier och tankar.

2. Ljudläggningarna

2.1 Den harmoniska ljudläggningen

Grundtanken med den harmoniska klippningen var att ljudbilden skulle kännas lättlyssnad. Det var viktigt att det inte skulle vara för mycket ljud som kämpade om uppmärksamheten utan att upplevelsen skulle ge en lugn realistisk känsla, en känsla av att vi är där i parken med Hoffman. Min tanke var att, ju mindre ljud desto enklare blir det att titta på.

Ljuden jag använde i den harmoniska ljudläggningen är som följer:

- Ett atmosfärljud från en park i en stad
- Ett myller av folk som hänger i parken
- Steg av gympaskor som springer på grus
- Andningar
- Siren från en brandbil

Atmosfärljudet som ligger över hela klippet är ett ljud upptaget från en stadspark. Det viktiga med detta ljud var att ljudet av staden skulle kännas avlägset och parken närvarande då ljudet av staden ofta är, och särskilt under längre perioder, påfrestande för våra öron. Enligt Julian Treasure söker vi oss automatiskt ifrån ljudkällor som, i längden, upplevs jobbiga till mer harmoniska platser.

([youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s](https://www.youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s)) En park är en sådan plats och ljudet jag fann hade staden närvarande men tillräckligt avlägset för att ge plats åt parkens människor och djur. Ett viktigt element i atmosfärljudet som jag tänkte skulle tillföra ett lugn är det markanta fågelkvittret. Julian Treasure menar att utöver musik så kan även naturen påverka vårt känslotillstånd på olika sätt. Fågelkvitter ger oss en känsla av lugn med förklaringen att vi under hundratusentals år lärt oss att omgivningen är trygg när fåglarna kvittrar, det är när de tystnar som vi bör ana oråd.

([youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s](https://www.youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s))

För att ytterligare försöka skapa en behaglig och trevlig ljudbild letade jag även upp ljudet, eller myllret, av människor som befinner sig i parken. Man hör vuxna människor samtala och hur barn leker. Idén var att lägga in ljudet med jämna mellanrum då Hoffman springer, innan han kommer fram till olycksplatsen. Tanken

var att ge illusionen av att Hoffman passerar olika sällskap av människor som sitter och njuter av parkens lugn, något som jag löste genom att panorera sällskapens ljud från höger till vänster, vilket gav intrycket att Hoffman passerar dem.

Vidare använde jag mig av ljudet av gympaskor som springer på grus. Dessa steg försökte jag sedan att synka med Hoffmans steg i filmen så att det skulle låta som hans egna, något som inte blev perfekt men ändå dugligt. Dessa ligger i förhållande med atmosfärljudet ganska lågt då de inte ska ge ett för starkt och vasst intryck.

Andningarna från Hoffman spelade jag själv in och synkade in. Även här ligger det ganska lågt i mixen och ger en trött men inte så jobbig upplevelse för åskådaren. Något som säkert hade ändrats om de hade legat högre. Detta kommer jag komma in på mer senare.

Det som, ljudmässigt, skulle kunna uppfattas som icke-harmoniskt i klippet är sirenen från brandbilden som kommer körandes in på gatan när Hoffman tittar på olyckan men även här är ljudet inte så högt för åskådaren och bidrar till känslan av att man ser på något från håll och inte är mitt i kalabaliken. Sirenen blir tack vare sin lägre volym mindre jobbig och vass att lyssna på då den smälter in i ljudmixen tillsammans med de andra ljuden, något som bidrar till att den inte känns lika intensiv.

2.2 Den disharmoniska ljudläggningen

Nästa steg var att ljudlägga det disharmoniska klippet. Grundtanken var att ljudbilden nu skulle kännas full med många olika ljud som konkurrerar om plats. Våra öron håller aktivt på att bearbeta de ljud som finns omkring oss då de inte är mottagliga till för mycket information åt gången. Det sker hela tiden en gallring av intryck och som i bullriga miljöer resulterar i att öronen känns trötta. (Dykhoff 2002: 59-60). Målet var att skapa en ljudbild som kändes bullrig och som skulle få öronen att jobba aktivt genom hela klippet och som t.o.m. kanske skulle ge resultatet av att öronen kunde kännas matta efteråt. Tanken med den harmoniska ljudläggningen var att hålla ljudbilden luftig med så lite ljud som möjligt så att våra öron skulle kunna slappna av, i den disharmoniska försökte jag alltså jobba tvärtom. Det visade sig att antalet ljud som användes i klippet inte var många fler än i den harmoniska ljudläggningen, men det var tillräckligt för att man skulle få ett helt annat intryck. Anledningen till detta ligger i hur man mixar ljuden. Nu lät jag vissa ljud, tillskillnad från den harmoniska ljudläggningen, vara tydliga och skarpa och på så sätt belysa dem och visa att de är

viktiga. Att få vissa ljud att sticka ut på det sättet kallas för augmentation. I boken *Sound and music in film and visual media: an overview* skriver Barbara Flueckiger om olika strategier för ljudeffekter i film och hon pekar ut augmentation som ett möjligt verktyg att använda sig av. Augmentation är främst ett sätt att förtydliga vissa ljudobjekt som man vill åskådaren ska lägga märke till och man låter således det specifika ljudet att bryta igenom ljudbilden. Ofta är augmentation en hörbar förändring i ljudet då det exempelvis kan gå från en lägre volym till en högre. Resultatet blir att det specifika ljudet blir mer framträdande för åskådaren men kan också medföra känslan av att ett objekt eller en händelse upplevs starkare hos filmens karaktär. Detta var något jag använde mig av i min ljudläggning till det disharmoniska klippet. (Harper 2009: 175-176)

Ljuden jag använde i den disharmoniska ljudläggningen är som följer:

- Ett atmosfärljud från en park i en stad
- Steg av gympaskor som springer på grus
- USO – Unidentified sound object
- Andningar
- Hjärtslag
- Siren från en brandbil
- Röster i panik, barnskrik

Här gjorde jag ljudet av stadens brus mer påtagligt än i den harmoniska ljudläggningen, fågelkvittret är borta och så även de vuxna människorna och barnen Hoffman springer förbi. Stadsljudet känns, tillskillnad från den harmoniska ljudläggningen, jobbigare att lyssna på. Hoffman befinner sig här i en annan ljudvärld som känns tätare och svårare att ta in.

Gympaskorna är något högre än in den harmoniska ljudläggningen och är tänkta att vara lite mer störande och vassare.

Under större delen av klippet ligger det ett konstigt, vinande ljud i bakgrunden, ett ljud som är svårt att placera. Klippet börjar också med ett starkt oroväckande ljud som även återkommer då Hoffman upptäcker olycksplatsen och börjar höra sirenen och skriken. Oidentifierbara ljud som dessa kallas av Barbara Flueckiger för USO, Unidentified sound object. Den vanligaste förklaring till vad ett USO är att det är ett ljud som är fränkopplat från sin ursprungliga källa och satt i ett

sammanhang där vi som åskådare inte kan koppla det till något vi ser i bilden. Ljud som detta används ofta effektivt för att bygga upp en emotionell spänning för åskådaren. Anledningen till att det ofta fungerar på det här viset är att då vi inte kan koppla ett specifikt ljud till något vi ser i bild skapas en oro hos åskådaren. Flueckiger skriver att den brasilianska filmskaparen Alberto Cavalcanti redan var inne på detta 1939. Han menade att USO skapade en spänning och gav exemplet med ljud som vi hör på natten. Alla har vi någon gång, menar han, legat i mörkret och hört ett ljud som vi inte kunnat placera. Detta skapar en spänning och en nyfikenhet. Flueckiger skriver vidare att även tiden för ett USO spelar roll, ju längre ljudet ligger utan att en förklaring ges ju starkare blir åskådarens känslor, vi letar febrilt efter ett svar då vi känner att vi inte har kontroll. Frustrerade känslor kan uppstå och även känslor av rädsla och maktlöshet (Harper 2009: 156- 157). Min tanke med mina USO var att skapa en oroväckande känsla som skulle ge åskådaren känslan av att något inte står rätt till.

Andningen är även den högre i denna ljudläggning, något som blir en stressande och jobbig upplevelse för åskådaren. Hjärtslag är också tillagda i scenens mest intensiva del vid olyckan. Både andningen och hjärtslagen sticker medvetet ut och kan, enligt Flueckiger, inkluderas som en augmentation då de plötsligt väljer att sätta åskådaren i karaktärens förändrade sinnesstämning. Hjärtslagen bidrar också effektivt till spänningen i scenen då vi normalt sätt inte hör vårt hjärta slå, detta sker bara i stressade situationer eller efter fysisk påfrestning. Intressant är också att både andningen och hjärtslagen har en symbolisk dimension då de representerar olika funktioner i vår kropp, funktioner som är livsviktiga för oss då vi i deras frånvaro inte kunnat leva. Man kan alltså inte bara skapa känslan av att komma närmre ens karaktär man kan alltså också skapa en känsla av att livet är bräckligt. (Harper 2009: 176-177).

Sirenen är även den mer vass och känns överlag mer påtaglig och närmre Hoffman i den disharmoniska ljudläggningen och detta får det att kännas som att vi är mitt i händelsernas centrum. Man kan säga att sirenen är onaturligt hög men att det ändå funkar. När man lyfter fram ett specifikt ljud och låter allt det andra ligga mer i bakgrunden pratar Flueckiger om ett anti- naturalistiskt urval, ett val som kanske inte känns naturligt men som gör att man kans styra uppmärksamhet åt det håll man vill. (Harper 2009: 177)

För att få det att bli mer dramatisk och intensivt lade jag även till folk som skriker, barn som vuxna.

3. Fältstudie

3.1 Frågorna

Slutligen var det tid att testa om mina tankar och teorier verkligen hade den kraft och styrka som jag trodde. Den harmoniska ljudläggningen visades för person 1- 6 och den disharmoniska ljudläggningen för person 7- 12. De frågor som ställdes till intervjupersonerna var som följer:

1. Hur skulle du beskriva klippet för någon annan?

Egentligen samma fråga som ”vad händer i klippet?”. Dessvärre visade det sig i mina två testintervjuer att den frågan gav ganska korta och inte särskilt uttömmande svar. Tanken med att göra om frågan på det slutgiltiga sättet var att intervjupersonerna möjligen skulle kunna ge ett utförligare svar, mer som en berättelse, där de friare kunde beskriva klippet och dess känsla.

2. Vilken stämning förmedlar det här klippet? Vad fick du för känsla?

Säg tre ord som beskriver klippets känsla.

Ex: Positiv, negativ, neutral, harmonisk, disharmonisk, olycksbådande, irriterande, lättsamt, lugnt, jobbigt, krävande.

Förhoppningen med denna fråga var att intervjupersonerna skulle pricka in och beskriva den känsla som jag själv tycker klippen representerar. Hade jag haft helt fel med mina tankar och teorier skulle det troligen visa sig här vilket hade varit intressant att diskutera. Tanken med att de skulle beskriva klippet med tre ord var något av en reservplan om intervjupersonen inte skulle komma på något att säga eller inte gav ett tillräckligt uttömmande svar. Exempelen på olika beskrivande ord gavs bara om intervjupersonen inte kom på något alls.

3. Hur upplever du karaktären, hans sinnesstämning?

Dustin Hoffman har sprungit långt och är trött och sliten. Här ville jag se hur skillnaden blev mellan de båda klippen. Uppfattas hans sinnesstämning olika i de olika klippen eller är han bara trött och sliten i båda?

4. Vad tror du filmen handlar om?

Klippet är bara en och en halv minut långt och då förtexten ligger i bild större delen av bildsekvensen antog jag att klippen skulle uppfattas som en öppningsscen. Tanken med frågan var att få höra intervjupersonernas tankar kring resten av filmen. Fanns det något i klippen som skvallrade om vad filmen skulle kunna handla om?

5. Vilken genre skulle du säga att filmen tillhör?

Denna fråga kändes viktig då den enkelt skulle kunna visa hur intervjupersonerna uppfattade de båda klippen. Skulle den harmoniska klippningen uppfattas som en dramafilm och skulle den disharmoniska klippningen uppfattas som en thriller?

6. Vad minns du mest ifrån klippet?

Här ville jag se om det var något speciellt intervjupersonerna fastnade för och särskilt om det var i bilden eller i ljudspåret som de noterade något särskilt.

7. Vad minns du av ljudläggningen?

Det var viktigt att intervjupersonerna inte visste om att vad min undersökning gick ut på när de fick se klippen och fick frågorna. Alla de föregående frågorna utelämnar frågor och omnämmandet av ljud men i den sista frågan ville jag ställa en mer specifik fråga som anknöt till det min undersökning gick ut på. Hade personerna inte nämnt något om ljudet hittills eller gett mig de svar jag velat var detta en sista utväg till att kunna få mer specifika svar om ljudläggningen. Hade de nämnt ljudet i någon annan fråga så var detta ett bra komplement som kanske skulle kunna ge ytterligare information i hur de tolkade ljudet.

3.2 Sammanställning av svaren från den harmoniska ljudläggningen

1. Hur skulle du beskriva klippet för någon annan?

Mina förhoppningar om att svaren skulle vara mer uttömmande funkade till viss del då ett par intervjupersoner både blev intresserade och frågvisa. En del andra höll sig däremot väldigt kortfattade. Alla påpekade att en man var ute och sprang, person 4 och person 5 noterade även att det antagligen var morgon. Person 1 och person 5 fick känslan av att filmen utspelar sig i New York och person 2, person 4 och person 6 drog slutsatsen om att det var en introduktion till filmen vi fick se. Person 6 tyckte att sekvensen indikerade hur filmen skulle komma kännas, vilket var *"inte glad och lågmäld"*. Ena hälften av intervjupersonerna tyckte att det räckte att säga att en man var ute och sprang medan andra hälften faktiskt beskrev det som sker i klippet. Person 1, person 3, person 5 återberättade utförligare och berättade att mannen även ser en olycka varpå han stannar för att se olyckan men att han snabbt springer vidare. Mest frågvis var person 3 som tyckte att klippet var ganska intetsägande men att det skapade intresse för resten av filmen. *"Varför springer han? Vad har han för mål? Känns som att dem vill säga något med scenen. Man undrar vad som händer i hans huvud. Ser ut som om det sker saker i hans huvud. Han ser olyckan men måste fortsätta. Vad strävar han efter?"*

2. Vilken stämning förmedlar det här klippet? Vad fick du för känsla?

Säg tre ord som beskriver det här klippets känsla.

Ex: Positiv, Negativ, Neutral, Harmonisk, Disharmonisk, olycksbådande, irriterande, lättsamt, lugnt, jobbigt, krävande

Det kändes viktigt att intervjupersonerna inte hade sett filmen innan och därmed inte skulle sitta på förkunskaper och ha åsikter om filmen. *Marathon Man* var en obekant film för person 2 men när denne sedan såg klippet så mindes denne att filmen hade setts en gång för längesedan. Person 2:s spontana reaktion var negativ och p.g.a. att person 2 hade negativa känslor om filmen bidrog det även till att klippet kändes negativt. Men efter att ha försökt bortse från tidigare upplevelser och bara fokusera på klippet kom person 2 fram till att känslan var neutral.

Person 1 fick också en neutral känsla utav klippet och även person 4 var inne på samma spår och tyckte att klippet var intetsägande men att det gav ett lugn och senare en lite oroväckande känsla. Person 3 och person 5 reagerade även de på saker i klippet. Person 5 tyckte att klippet inte kändes så glatt och att det gav en jobbig känsla. Person 3 avläste ett allvar i klippet och även en stressande känsla. Person 5 tyckte även att klippet lyckades fånga allvaret i situationen.

Person 4 och person 6 kommenterade bilden. Person 4 tyckte att klippet kändes ljust och att det verkade vara början på en fin och trevlig dag. Person 6 tyckte snarare att klippet kändes rått och syftade på att filmen såg gammal ut. De bleka färgerna hjälpte, tillsammans med frånvaron av musik, till att skapa känslan i sekvensen. Även person 2 kommenterade musiken och tyckte att det var skönt att det inte fanns någon.

Till sist bad jag dem att beskriva klippets känsla i tre ord:

Person 1 tyckte att klippet kändes *rytmiskt*, då ljudet av skorna var framträdande, men också att det kändes *lugnt* och *trögt*.

Person 2 tyckte att klippet gav en *neutral* känsla men tyckte också att det var ganska *odramatiskt*, men att man förstod att något skulle hända senare i filmen. ”*Det är en amerikansk film. Det går upp och det går ned, man vet hur det funkar.*” Person 2 tyckte även att det fanns en känsla av *målmedvetenhet* i klippet.

Person 3 tyckte klippet var *stressande* och att det gav en känsla av *allvar*. Klippet var även *mystiskt* och *intresseväckande*.

Person 4 hade svårt att komma på beskrivande ord även efter att jag föreslagit några. Person 4 tyckte att klippet började lugnt och att det blir mer och mer oroväckande så tillslut blev beskrivningen *lugn* och *oroväckande*.

Person 5 tyckte klippet gav en *stressande* känsla då han verkar ha bråttom. Klippet kändes även *deprimerande* då det verkade som att han hade saker att tänka på. Till sist tyckte person 5 att klippet var krävande då ”*det var soligt och fint men han verkade inte uppåt.*”

Person 6 tyckte att det fanns en viss harmoni i hur sekvensen filmats och att den även kändes lågmäld och realistisk.

3. Hur upplever du karaktären, hans sinnesstämning?

Merparten av de jag intervjuade var inne på samma spår på fråga tre. Person 1 sa att Hoffman *"verkade uppe i löpningen"* och att han var fokuserad. Person 2 noterade att han verkade målmedveten då många andra stannar vid olycksplatsen men inte han. Person 4 tyckte att han verkade vara bestämd och att han verkade ha något viktigare att göra då han inte stannade vid olycksplatsen. Person 4 sade även att han verkar trött och att han verkar ha god kondition. Person 5 var mest kortfattad och sa bara att han verkade tänka på något jobbigt och tråkigt. Person 3 hade däremot fler teorier om honom då han utläste en stressad känsla då han verkade ha mycket i huvudet. Person 3 sade även att han *"springer för att få kontroll över sina tankar"* och att han *"springer för att få ett lugn"* och slutligen att han antagligen *"springer av någon mer anledningen än att bara träna kroppen."* Person 6 hade också intressanta tankegångar och sade att om Hoffman hade sagt hej till någon av de han mötte så skulle det skapats en medkänsla för hans karaktär, något som det inte gjordes nu. Det säger också en del om hans karaktär att då andra stannat för uppmärksamma olyckan springer han bara vidare.

4. Vad tror du filmen handlar om?

Då person 2 redan hade sett filmen och kom ihåg de stora dragen i handlingen så hoppade vi över denna fråga. Tur var i alla fall att resten av frågorna ändå funkade att ställa.

Person 1 trodde att Hoffman jobbade som polis eller som ambulansförare och att han tränar för att springa långdistans. Person 3 och person 4 trodde filmen handlade om hans liv. Person 3 gissade att handlingen kretsade kring *"hans tidigare upplevelser eller problem som han försöker ta i tu med"* och person 4 svarade ganska ointresserat *"det kommer hända honom något"*.

Person 5 gissade att han var polis och gick igenom en livskris och person 6 gissade helt enkelt på att han skulle springa ett maraton.

5. Vilken genre skulle du säga att filmen tillhör?

Här var fem av sex personer eniga om att det var under kategorin drama som filmen hörde hemma. Person 1 sa att filmen nog var ett tråkigt drama. Person 2 sa drama och att det i varje fall inte var en actionfilm därför att *"Det är ju Dustin på 70-talet"*. Person 3 gissade på drama, men det var enbart efter hur han tolkade klippet då filmen *"kan utvecklas åt olika håll"*. Person 4 svarade kort, drama. Person 6 sa att det i varje fall inte var en komedi och antagligen ingen actionfilm, snarare ett realistiskt drama.

Den enda som gissade olikt de andra var person 5 som självsäkert svarade *"Action, garanterat"*.

6. Vad minns du mest ifrån klippet?

Här blev svaren ganska olika. Person 4, person 5 och person 6 var de som svarade mest likt då de alla pekade ut olyckan som det de mest mindes. Person 4 tänkte på branden och hur folk flockades men även hur han tittar ut över vattnet i början av klippet. Person 5 mindes mest brandbilarna och person 6 mindes mest branden men också den svarta mannen som står och tittar på olyckan. Person 6 tyckte även att fler saker fastnade såsom de långa filmtagningarna och hur Hoffman vid två tillfällen rotar efter något i sina fickor, *"det blir man nyfiken av, walkman?"* Person 3 mindes mest hans fokus i blicken, hans ansiktsuttryck och hur han verkade ha ett mål. Person 2 fastnade mest för frånvarandet av musiken och gillade detta skarpt. Även ljudet i allmänhet kommenterades som fräscht och realistiskt. Person 1 fastnade mest för fågeljuden då dessa var tydliga genom hela klippet. Dessvärre var det inget harmoniskt intryck fåglarna gav, då de var mixade ganska högt, utan associationer drogs istället till Alfred Hitchcocks *The Birds* (1963). Klippet kändes tack vare fåglarna disharmoniskt och lite skrämmande.

7. Vad minns du av ljudläggningen?

Några hade redan varit inne på ljudet i föregående fråga men här fick de chansen att utveckla och de andra fick chansen att nämna sina tankar kring ljudet. Många var tvungna att tänka efter en stund innan de kunde svara och person 4 erkände att denne inte lagt märke till ljudet alls men att det nog skulle vara sirenerna som var de mest

minnesvärda, något som flera andra också var inne på. Person 4 sa annars att ljudspåret var lugnt och neutralt.

De andra nämnde olika saker men alla hade en sak gemensamt och det var Hoffmans steg mot gruset. Person 1 mindes hans andningar, hans steg, ambulanssirenen och hur parkljudet överröstade stadens brus som knappt hördes. Person 2 mindes stegen och bakgrundsljuden. Parkljudet person 2 ett lugn då denne själv bott i London och älskade parkljud som detta då man kan höra stadens myller långt borta. *”Jag blir stressad av bara natur men lugn av stadsparksljud”*.

Person 3 mindes stegen då de gav en stressande känsla. Även sirenen stack ut men mest stegen. Person 5 tänkte mest på stegen, *”Hände inte så mycket annat, blev att man fokuserade på det”*.

Person 6 tyckte att Hoffmans halvtunga steg mot gruset satte filmens karaktär och rytm då det inte fanns någon musik som fyllde den funktionen. Intressant var att det fanns en viss tvekan hos person 6 först innan det slutgiltiga svaret kom. *”Eller fanns det musik? Var det inte musik i början?”*.

3.3 Sammanställning av svaren från den disharmoniska ljudläggningen

1. Hur skulle du beskriva klippet för någon annan?

Tillskillnad från intervjupersonerna på den harmoniska ljudläggningen så svarade nu mina intervjupersoner mer utförligt på fråga 1. Person 7 kände igen Dustin Hoffman och sa att han var ute och sprang och att han verkade stressad. Han plockar upp något ur fickan och joggar så småningom förbi en olycka. Person 11 beskrev klippet på liknande vis, kort och koncist. En löptränande man i utkanten på en park, ser på sin klocka och ser en olycka. Person 12 fortsatte, en man joggar i en stadspark då något händer. Han ser stressad och jäktad ut och verkar vara jagad. Person 10 gissade på att mannen sprang ett maratonlopp men tyckte det var konstigt för han verkade inte ha på sig ordentliga löparkläder. Längs med vägen har det skett en olycka som distraherar.

Person 8 och person 9 gav lite annorlunda och utförligare svar. Person 8 sa att sekvensen var en introduktion till filmen och att mannen antagligen har huvudrollen. Filmen heter antagligen *Marathon Man*. Han verkar gilla att löpa och är mycket

fokuserad då han inte stannar till vid olyckan utan bara förstätter. Person 9 gav det mest utförliga svaret av alla med orden, *”En man är ute och joggar, antagligen i New York på 70- eller 80- talet. Det är vår eller sommar. Han verkar jogga ofta och han är väldigt inne i sin träning. Man hör andning och steg och han hör skrik och sirener. Han stannar till med några andra människor och ser en olycka men han joggar snabbt vidare. Han plockar upp sin klocka eller tidtagarur.”*

2. Vilken stämning förmedlar det här klippet? Vad fick du för känsla?

Säg tre ord som beskriver det här klippets känsla.

Ex: Positiv, Negativ, Neutral, Harmonisk, Disharmonisk, olycksbådande, irriterande, lättsamt, lugnt, jobbigt, krävande

De flesta fastnade för Hoffmans sinnesstämning som på ett sätt smittade av sig på hela klippet och som på så sätt bidrog till klippets stämning. Person 7 tyckte klippet gav en tryckt stämning och att det kändes kaotiskt. Det var även slitsamt att titta på då han verkade vara sliten och utmattad. Person 8 tyckte att han verkade stressad och lite nervös och noterade även det tydliga stadsljudet, någon som trots sitt buller tydligen ingav ett lugn. *”Han var stressad men det var lugnt runt om”*. Person 10 tyckte att klippet förmedlade en stressad och målmedveten stämning något som person 11 också var inne på då denne tyckte klippet hade en motiverad stämning. Person 11 sa också, precis som person 9 och person 8, att klippet skapade en nyfikenhet på resten av filmen då det var spännande.

Person 12 tyckte att han kände sig jagad, *”lite Kafka- känsla”*. Han kändes inte avslappnad och det verkar inte vara njutbart, men han kan ju lika gärna bara vara sliten.

Till sist bad jag dem att beskriva klippets känsla i tre ord:

Person 7 tyckte att klippet var *kaotisk, slitsamt* och att klippet hade en *tryckt stämning*.

Person 8 tyckte att klippet var *stressande* men att omgivningen var *rogivande*. *”Det var positivt i början och sen mer stress”*

Person 9 menade att trots klippet kändes *harmoniskt* trots *olycksbådande* ljud. Klippet väckte också en *nyfikenhet*.

Person 10 fick snabbt ur sig fyra ord för att beskriva klippet. Det hela kändes *stressigt, hetsigt, svettigt* och *disharmoniskt*.

Person 11 tyckte klippet var *krävande* och att det fanns en *målmedvetenhet*. Det fanns även en *oro* i klippet.

Person 12 hade svårt för att få ur sig några ord men efter att jag gett denne några förslag kom denne fram till att klippet kändes *disharmoniskt*.

3. Hur upplever du karaktären, hans sinnesstämning?

Många av intervjupersonerna var redan inne på karaktärens sinnesstämning i förra frågan så svaren på fråga 3 blev ganska kortfattade. Däremot blev alla svaren ganska lika.

Person 7 tyckte att det verkade som om han hade sina tankar någon annanstans och att han kändes stressad. Även person 8 tyckte att han kändes stressad men även nervös och fokuserad, "*Han verkar besatt i löpning*". Person 12 menade också att han kändes lite stressad eller i alla fall inte avslappnad. Person 10 var också enig om att han kändes stressad men även målmedveten. Hoffmans målmedvetenhet höll även person 9 och person 11 med om. Person 9 tyckte även att han kändes fokuserad, engagerad och nyfiken. Person 12 menade att han inte verkade så intresserad av det som händer, löpningen går före.

4. Vad tror du filmen handlar om?

Person 7 antog att Hoffman har ett jobb som kräver fysisk aktivitet och att han senare i filmen måste rädda dagen och bli hjälte. Person 8 trodde att den skulle handla om Hoffman och hans liv. "*Hans liv handlar om att springa och inte så mycket annat*". Både person 10 och person 12 var misstänksamma. Person 10 antog att han springer ett maraton men att han gör det för att komma undan från något. "*Han passade inte in bland de andra löparna. Han hade en söndrig tröja och hade något gömt under den*

som han försökte gömma". Person 12 trodde att han kommer hamna i trubbel för något han gjort eller för något han kommer göra. *"Han är ju huvudpersonen"*. Person 11 drog slutsatsen att eftersom det är en amerikansk film så borde det gå från sorg till glädje. Filmen kan handla om hans kamp mot något större.

Person 9 gav det mest uttömmande svaret och gissade att filmen var en deckare. *"Olyckan är där av en anledning och han har något att göra med den. Han kanske jobbar med att lösa sådana här saker. Han verkar vara en bra person. Han har kanske ett intressant arbete då han verkar målmedveten. Han kan annars vara jagad. Miljön känns harmonisk med vår eller sommar. New York ger mig positiva känslor men olyckan och tidtagaruret bidrar till stressen och känslan av att bli jagad."*

5. Vilken genre skulle du säga att filmen tillhör?

Precis som svaren på samma fråga för den harmoniska ljudläggningen så blev svaren ganska lika mellan intervjupersonerna.

Person 7 var säker på att det var en thriller. *"Han kämpar kanske mot tiden som i SAW (James Wan, 2004) eller som i TV- spelet Heavy Rain (2009). Han hade bråttom och verkade inte ha tid att stanna vid olyckan ens. Han var tvungen att springa någonstans och verkade kämpa mot klockan. Han var tvungen att välja sin empati, kanske var hans barn i fara och han var tvungen att springa dit."* Person 9 gissade också att filmen var en thriller eller spänning. *"Kanske drama, men om det hade varit det så hade det nog funnits dialog och man hade fått reda på mer om honom, nu är det bara löpning och klockan"*. Person 11 gissade på drama/thriller, det var i alla fall inte en actionfilm. Person 12 sa action först men lutade tillslut mer åt thriller. Det var i alla fall inte skräck. Person 10 var mer tveksam och var inne på att filmen var ett paranoid- drama då Hoffman kändes neurotisk och verkade fly från något. Kanske skulle det kunna vara en thriller också. Person 8 var ganska säker på sin sak och gav ett kort svar, drama.

6. Vad minns du mest ifrån klippet?

Alla förutom en reagerade på det Hoffman har under sin tröja. Person 7 kom ihåg då han plockar upp sin mobiltelefon eller klocka men även ambulansen. Person 8 mindes

när han plockar upp sin klocka. *”Han gör det två gånger, i början och direkt efter olyckan tittar han på klockan när han löper vidare”*. Person 10 noterade också att han har något under sin tröja, något som han försöker dölja. Även olyckan stack ut tyckte person 10. Person 12 blev misstänksam mot Hoffman då det verkade vara något med honom då han har något under tröjan. Person 11 mindes hans attribut och hans sinnesstämning. Person 9 svarade mest olikt av dem alla då denne mindes andetagen och ljuden av hans steg mest. Även Hudson River, eller vattnet man ser, fastnade likaså känslan av vår och frisk luft.

7. Vad minns du av ljudläggningen?

Även här fastnade de flesta för samma saker. Person 7 fastnade för ambulansen, skriken, andningen och fotstegen. Särskilt andningen gav känslan av stress, allvar och att han kanske var väldigt försenad. Person 9 mindes också andetagen, fotstegen skriken och sirenerna och person 8 mindes hans steg och andning då de var genomgående hela klippet men också sirenerna. Person 11 kom mest ihåg kontrasten som ljudspåret hade då det först är vanlig andning och stadsljud. Detta trappas sedan upp ju längre vi kommer i klippet. Andningen kändes nära och även olyckan kändes nära enligt person 11. Person 12 var mer fåordig och sa kort att stämningen inte var munter och att det bidrog till dramatiken.

Intressant var att tre av intervjupersonerna kom ihåg musik ifrån klippet. Person 8 mindes att det var *”lugn bakgrundsmusik i början och mer stadsljud efter ett tag”*. Person 10 hade tydliga åsikter om musiken och sa att det var stort kontrast mellan musiken och bilden. Detta passade inte ett maratonlopp vilket indikerade att något inte stämde med karaktären och om varför han var där. Även person 9 berörde musiken men var efter lite betänketid osäker på om det ens fanns musik i klippet

4. Slutsatser

Stämde mina tankar och teorier överens med intervjupersonernas svar? På det stora hela så tycks de gett svar som faktiskt, i hög grad, överensstämmer med mina teorier, men givetvis fanns det också undantag.

I den *harmoniska ljudläggningen* var det en luftig, lättlyssnad, realistisk och lugn känsla jag var ute efter men var lite orolig att detta inte framgick på ett tydligt sätt. Sirenen och olyckan känns inte särskilt harmoniska så det var med spänning jag tog till mig av intervjupersonernas tankar. Resultatet visade sig bli ganska blandat på denna punkt då en del svarade att sekvensen kändes lågmäld, inte glad, jobbig, oroväckande, stressande, deprimerande och allvarlig. Något som jag själv inte tänkt på när jag skapade ljudläggningen. Omgivningen känns ju faktiskt väldigt lugn och skön och t.o.m. vid olyckan känns det ganska lugnt då det händer på ett ganska långt avstånd, hur kan de fått ut så mycket annat? En indikation på det tycker jag mig kunna utläsa i fråga tre där de beskriver karaktärens känslöstämning, här tyckte de att han verkade målmedveten, fokuserad, bestämd, trött, stressad och att han tänkte på något jobbigt och tråkigt. Visst är omgivningen lugn och harmonisk men många av intervjupersonerna verkade mest fokusera på Hoffmans sinnestämning även om de blev tillsagda att beskriva sekvensens generella känsla. Hans karaktärs sinnestämning verkade bli talande för hela sekvensens känsla. Fast alla utläste inte sådana känslor från klippet utan fokuserade mer på de saker jag tyckte sekvensen förmedlade. Många beskrev klippet som neutralt, lugnt, ljust, odramatiskt, realistiskt, harmoniskt, lågmälat och även att det verkade vara en fin och trevlig dag. Dessa svar var mer i linje med min grundtanke om ljudläggningen vilket kändes bra, klippet förmedlade alltså det jag ville.

Intressant är att även om deras åsikter i många fall var ganska olika slöt alla, förutom en, sig samman i frågan om vilken genre sekvensen kan tillhöra. Alla var övertygade om att sekvensen var en del av en dramafilm. Något som, i efterhand, inte kom som någon större överraskning, en dramafilm innehåller ofta element av alla de ord intervjupersonerna använde sig av för att beskriva sekvensens känsla och karaktärens sinnestämning, allt från deprimerande till harmonisk.

Sekvensens markanta fågelkvitter, som jag tänkte skulle sprida harmoni och en känsla av lugn, kommenterades överlag inte alls av intervjupersonerna. Det var bara en som noterade och kommenterade dem men denna person fick inte alls någon

harmonisk känsla av kvittret. Tvärtom så drogs, som sagt, associationerna till Alfred Hitchcocks *The Birds* (1963) då kvittret kändes skrämmande och disharmoniskt. Detta kan nog varit det svar som överraskade mig mest i hela undersökningen då det var helt tvärt emot vad jag hade förutspått. Jag hade varit tämligen säker på att fågelljudet skulle ge sekvensen ett lugn då det var så jag kände när jag själv lyssnade på det. Julian Treasure tipsar t.o.m. om att man borde lyssna på minst fem minuter fågelkvitter varje dag för att kunna slappna av och motverka stress ([youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s](https://www.youtube.com/watch?v=rRepnhXq33s)). Då ingen annan kommenterade fågelkvittret är det dessvärre omöjligt att kunna säga om det ens spelade någon roll att ha med ljudet. Kanske gav de intervjupersonerna, precis som jag ville, en känsla av lugn och harmoni även fast de inte reflekterade över det eller så gick de dem helt förbi. Fågelkvitter i en park är så pass naturligt att vi kanske inte ens tänker på det.

Ett annat ljud som också känns helt naturligt är stegen i gruset. Hade de inte varit där hade det känts väldigt konstigt. Intressant var att de flesta av de som blev intervjuade, både om den harmoniska ljudläggningen och den disharmoniska ljudläggningen, noterade stegljudet. De hade alla lite olika tankar kring det men likväl blev det noterat. Något som inte blev noterat var att stegljuden på några ställen är osynkade och känns, enligt mig, konstiga. Då jobbet av ljudläggningarna gjordes var synkningen av stegen ett ganska jobbigt moment att få till på ett tillfredställande vis. Slutprodukten blev tillslut ok men det är på några ställen där det kunde varit betydligt bättre. Under intervjuerna var det något av ett orosmoment då de osynkade stegen potentiellt skulle kunnat störa åskådarens upplevelse av ljudet. Målet var att ha en så realistisk ljudbild som möjligt så att intervjupersonerna inte skulle ifrågasätta ljudets autenticitet. Michel Chion skriver i sin bok *Audio vision: sound on screen* om samspelet mellan bild och ljud och hur de tillsammans skapar en fulländad upplevelse. Bra ljud bidrar till att bilden upplevs bättre och är något fel på ljudet, t.ex. at något är osynkat, reagerar vi direkt på det, något känns fel och filmvärldens illusion är bruten. (Chion 1994: 5) Den oro som fanns visade sig vara obefogad då de flesta hade starka minnen av ljudet av stegen mot gruset men ingen kommenterade de osynkade partierna. De personer som efter intervjun fick berättat för sig om projektet och alltså blev varse om att ljudet de precis hört helt och hållet var skapat med nya ljud blev förvånade då de upplevt ljudbilden som realistisk och antagit att det var filmens originalljud de precis hört.

Andningen i den harmoniska ljudläggningen skulle vara så naturlig som möjlig, det skulle låta som om Hoffman var ursprungskällan till ljudet. Andningen spelade jag själv in och synkade. Viktigt var att andningen inte var så hög utan snarare ligga inbakad i mixen utan att sticka ut. På frågan om vad de minns mest ifrån sekvensen var det ingen som sa andningen, däremot när de ombads att minnas ljudläggningen var det någon som nämnde det. Hur intervjupersonerna svarade överensstämmer bra med hur min grundtanke var, att andningen inte skulle sticka ut och märkas särskilt mycket.

Slutligen så skulle sirenen vara ett oroväckande moment men ändå kännas tillräckligt avlägsen så att man skulle få känslan av att det inte är någon fara. Sirenen, branden och olyckan var överlag något många pekade ut som det de bäst kom ihåg ifrån sekvensen men det verkade inte vara en händelse som kändes lika kaotisk om man jämför med hur de andra intervjupersonerna svarade om samma händelse i den disharmoniska ljudläggningen.

I den disharmoniska ljudläggningen var det intressant att se hur skillnaderna blev i jämförelse med *den harmoniska ljudläggningen*. Ljudbilden skulle nu kännas tätare där ljuden skulle konkurrera om platsen. Tanken var att öronen skulle få jobba och kanske t.o.m. bli matta av de skarpa och vassa ljuden. Intervjupersonerna verkade överlag reagera starkare på den disharmoniska ljudläggningen om man jämför med de som fick se och höra den harmoniska ljudläggningen. Någon enstaka kommenterade att omgivningen var fin och verkade lugn medan de allra flesta ville beskriva klippet som stressande, kaotisk, slitsamt, olycksbådande, krävande, disharmoniskt och att stämningen var tryckt. Till skillnad från den harmoniska ljudläggningen, där svaren var olika, var svaren denna gång mer enhetliga och överensstämde bra med hur jag tänkte kring sekvensen.

Även här blev Hoffmans sinnestillstånd något som uppmärksammades av samtliga. På frågan om hur känslan i klippet var kom många även in på, precis som i den harmoniska ljudläggningen, hur hans sinnesstämning verkade vara snarare än att beskriva sekvensens generella känsla. De var alla överens om att han verkar vara stressad, nästan jagad, sliten och utmattad. Det verkade inte vara njutbart att vara ute och springa. Just Hoffmans sinnesstämning och hur den verkade påverka alla som tittade på sekvensen var något som jag inte reflekterat så mycket över så det var väldigt intressant att se hur starkt hans karaktär påverkades av ljudbilden. Visst tyckte de han verkade trött och sliten i den harmoniska ljudläggningen också men här valdes

starkare, mer kraftfulla ord för att beskriva hans sinnestämning. Något jag tror beror på olika val jag gjorde i ljudarbetet, mer om det snart.

Något som ofta också dök upp här var hans målmedvetenhet och fokus på att springa, detta hade redan uppmärksammats av en person på den harmoniska ljudläggningen, men här blev det väldigt påtagligt då många noterade det. Han verkade tydligen väldigt fokuserad. Detta var en aspekt jag inte reflekterade så mycket över men då det uppmärksammades var det något jag absolut höll med om.

Även här var de flesta av intervjupersonerna säkra på sin sak gällande vilket genre filmen tillhör. En person tyckte drama men resterande sa alla att filmen borde tillhöra thriller-genren. Något som överensstämde väl med vad jag hade för tankar kring den disharmoniska ljudläggningen. Thriller-genren är en av de genrer som använder sig mest av USO för att skapa spänning. (Harper 2009: 157) Detta var något jag visste då jag använde mig av sådana ljud och det verkade funka väldigt bra om man ser till responsen jag fick.

Atmosfärljudet inkluderade denna gång staden mycket mer än i den harmoniska ljudläggningen, denna gång var även fåglarna bort och detta hjälpte till att skapa en mer brusig och ogästvänlig miljö.

Stegen i gruset var aningen högre och mer markanta i denna ljudläggning och noterades av hälften av intervjupersonerna, det var dock ingen som preciserade eller hade någon teori om varför de lade just det på minnet. Faktum är att intervjupersonerna på den disharmoniska ljudläggningen verkade komma ihåg mer detaljer än vad intervjupersonerna på den harmoniska ljudläggningen gjorde.

Andningen var också ett element som de flesta kommenterade och en sa att det bidrog till att det känslan av stress och allvar. En annan sa att andningen gav en känsla av närhet. Iakttagelser som alla överensstämde med mina tankegångar då jag höjt andningen så att det skulle kännas mer stressigt och jobbigt för åskådaren.

Även stegen mot gruset höjdes i denna ljudläggning för att verka mer vass och markant. Och stegen uppmärksammades likt andningen av nästan samtliga men det gavs ingen vidare förklaring om varför stegen etsat sig fast i minnet.

Sirenen, olyckan och de, för den disharmoniska ljudläggningen, ditlagda skriken var annars något som många uppmärksammade. Någon sa att olyckan kändes väldigt nära oss åskådare. Något som faktiskt var min tanke om varför jag mixade allt till att vara mer tydligt och markant. Skriken och sirenernas markanta framtoning

bidrar till att olyckan känns mer intensiv och allvarlig än i den harmoniska ljudläggningen.

En sak som däremot inte uppmärksammades alls var hjärtslagen. Kanske var högtalarna jag använde aningens för dåliga för att på ett tydligt sätt låta hjärtslagen bryta igenom mixen. Min tanke om att hjärtslagen skulle öka intensiteten och få karaktären att kännas närmre oss kanske fungerade undermedveten för åskådaren men det var inget som uppmärksammades.

Användandet av USO har redan visat sig vara effektivt men en annan intressant aspekt är att några mindes det ena ljudets disharmoniska vinande som musik. Ljudets karaktär liknar en ensemble med violiner så det kan antagligen vara det som antogs vara musik. Tre av personerna tyckte sig komma ihåg musik ifrån klippet något som inte alls var meningen men ändå förståligt med tanke på hur ljudet lät.

Något som i denna ljudläggning uppmärksammades stort var även de två gångerna då Hoffman sätter händerna innanför tröjan och tar fram sitt tidtagarur. Alla förutom en mindes detta. Några noterade att han plockade fram sin klocka eller mobil medan någon först tolkade det som att han hade något att dölja och även en annan blev misstänksam mot honom då han verkade dölja något. Kanske är det den spännande atmosfären som gör att åskådaren sitter mer uppmärksam och tittar på det som sker. Att han började leta innanför tröjan var möjligtvis något som intresserade intervjupersonerna då de blev nyfikna på vad det var han hade där innanför men det var inget jag reflekterade över eller tänkte på att belysa.

5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis tycker jag att mina teorier överlag höll sig bra mot prövningen fältstudien gav. Visst visade det sig t.ex. att kommentarerna kring känsla den harmoniska ljudläggningen gav vara något annorlunda än min ursprungstanke men det var intressant att se hur intervjupersonerna faktiskt tolkade sekvensen. Så här efteråt håller jag med dem, sekvensens känsla kanske har en viss harmonisk känsla men samtidigt är karaktären trött och sliten och bevittnar kallt en olycka på håll, något som kanske inte framställer honom som den mest sympatiska eller harmoniska människan.

Något jag blev nöjd över var att faktiskt kunna få olyckan att kännas olika i de båda ljudläggningarna. I den harmoniska klippningen så känns olyckan avlägsen och något vi ser men inte behöver bry oss om särskilt mycket. Hoffman verkar oberörd och joggar vidare. I den disharmoniska ljudläggningen känns olyckan på ett annat sätt. Tidigt hör vi ett oroväckande ljud som skulle kunna förutse något som kommer ske. Vi ser hur Hoffman reagerar på något utanför bild och genast hör vi hans hjärtslag sätta igång, han verkar orolig. Vi hör sirener från brandbilar och skrik från människor nära olycksplatsen och människors förskräckta reaktioner bredvid Hoffman. Här känns olyckan mycket närmre och obehagligare än i den förra, något som faktiskt intervjupersonerna kommenterade. Jag har i den disharmoniska ljudläggningen valt att lägga fokus på olyckan på ett helt annat sätt och åskådaren kanske känner att det finns en anledning till att olyckan belyses så starkt. Kanske har det med filmens handling att göra, något som vi först får reda på senare. I den harmoniska ljudläggningen är olyckan högst en parentes som Hoffman nyfiket lägger märker till innan han fortsätter rundan.

Alla är vi olika och visst dök det upp svar som var långt ifrån eller tvärtom emot vad ursprungstanken var. Men överlag tycker jag att det på ett enkelt sätt gick att visa att vi faktiskt ser och tolkar film på liknande sätt. Svaren om genre visade tydligt detta, visst hade svaren på de andra frågorna stundtals varit olika men när man kom till genrefrågan var de allra flesta inne på samma linje, detta gällde både den harmoniska ljudläggningen och den disharmoniska ljudläggningen. Vitt skilda svar på samma ljudläggning kunde vara att person 3 sa att klippet gav en harmonisk känsla men att person 5 sa att det var en allvarlig stämning. Till synes verkade de sett på klippet helt olika men vid genrefrågan var de båda ändå ö

6. Käll- och litteraturförteckning

Chion, Michel (1994). *Audio-vision: sound on screen*. New York: Columbia University Press

Dykhoff, Klas (2002). *Ljudbild eller synvilla?: en bok om film ljud och ljuddesign*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Harper, Graeme (red.) (2009). *Sound and music in film and visual media: an overview*. London: Continuum

Langkjær, Birger (2000). *Den lyttende tilskuer: perception af lyd og musik i den audiovisuelle fiktionsfilm*. Copenhagen: Museum Tusulanum Forl.

Sonnenschein, David (2001). *Sound design: the expressive power of music, voice and sound effects in cinema*. Studio City, Calif.: Michael Wiese

Schlesinger, John (1976): *Marathon Man*

Treasure Julian – The four ways sound affects us

<http://www.youtube.com/watch?v=rRephXq33s> (2011-02-21)